ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 3ης Ιουνίου 2010 *

Στην υπόθεση C-237/09,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Cour de cassation (Βέλγιο) με απόφαση της 18ης Ιουνίου 2009, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο την 1η Ιουλίου 2009, στο πλαίσιο της δίκης

État belge

κατά

Nathalie De Fruytier,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους K. Lenaerts, πρόεδρο τμήματος, R. Silva de Lapuerta, E. Juhász, J. Malenovský (εισηγητή) και D. Šváby, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: E. Sharpston
γραμματέας: R. Grass

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η N. De Fruytier, εκπροσωπούμενη από τον E. Traversa, avocat,

— η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την M. Jacobs,

— η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους Κ. Γεωργιάδη και Ι. Μπακόπουλο, καθώς και από τη Μ. Τασσοπούλου,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την M. Afonso,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η υπό κρίση αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο δ΄, της έκτης οδηγίας 77/388/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1977, περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τους φόρους κύκλου εργασιών — Κοινό σύστημα φόρου προστιθεμένης αξίας: ομοιόμορφη φορολογική βάση (ΕΕ ειδ. έκδ. 09/001, σ. 1, στο εξής: έκτη οδηγία).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο εκδικάσεως διαφοράς μεταξύ της N. De Fruytier και του État belge (Βελγικού Δημοσίου), με αντικείμενο το ζήτημα αν υπόκειται στον φόρο προστιθέμενης αξίας (στο εξής: ΦΠΑ) η δραστηριότητα της μεταφοράς ανθρωπίνων οργάνων και βιολογικών δειγμάτων για λογαριασμό διαφόρων νοσηλευτικών ιδρυμάτων και ιατρικών εργαστηρίων, την οποία ασκεί η ενδιαφερομένη ως ελεύθερη επαγγελματίας.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Κατά το άρθρο 5, παράγραφος 1, της έκτης οδηγίας, ως «παράδοση αγαθού» θεωρείται η μεταβίβαση της εξουσίας να διαθέτει κανείς ενσώματο αγαθό ως κύριος.

4 Κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, της έκτης οδηγίας, ως «παροχή υπηρεσιών» θεωρείται κάθε πράξη, η οποία δεν αποτελεί παράδοση αγαθών κατά την έννοια του άρθρου 5 της οδηγίας αυτής.

5 Το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, της έκτης οδηγίας ορίζει τα εξής:

«[…] τα κράτη μέλη απαλλάσσουν, υπό τις προϋποθέσεις που ορίζουν ώστε να εξασφαλίζεται η ορθή και απλή εφαρμογή των προβλεπομένων κατωτέρω απαλλαγών και να αποτρέπεται κάθε ενδεχόμενη φοροδιαφυγή, φοροαποφυγή και κατάχρηση:

[...]

δ) τις παραδόσεις ανθρωπίνων οργάνων, αίματος και γάλακτος·

[...]».

Το εθνικό δίκαιο

6 Τα άρθρα 10 και 18 του βελγικού Κώδικα Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (στο εξής: κώδικας ΦΠΑ) μεταφέρουν στο εσωτερικό δίκαιο τους ορισμούς της παραδόσεως αγαθού και της παροχής υπηρεσιών, όπως απαντούν στα άρθρα 5, παράγραφος 1, και 6, παράγραφος 1, της έκτης οδηγίας αντιστοίχως.

7 Το άρθρο 10 του κώδικα ΦΠΑ έχει ως εξής:

«§ 1. Ως παράδοση αγαθού νοείται η μεταβίβαση της εξουσίας να διαθέτει κανείς ενσώματο αγαθό ως κύριος. Πρόκειται ιδίως για την πράξη με την οποία το αγαθό τίθεται στη διάθεση του αγοραστή ή του εκδοχέα σε εκτέλεση συμβάσεως με αντικείμενο τη μεταβίβαση ή την αναγνώριση δικαιώματος.

[...]»

8 Κατά το άρθρο 18 του κώδικα ΦΠΑ:

«§ 1. Ως παροχή υπηρεσιών λογίζεται κάθε πράξη, η οποία δεν αποτελεί παράδοση αγαθών κατά την έννοια του παρόντος κώδικα.

[...]»

9 Το άρθρο 44 του κώδικα ΦΠΑ, το οποίο μεταφέρει το άρθρο 13, Α, της έκτης οδηγίας, σχετικά με την απαλλαγή από τον ΦΠΑ ορισμένων δραστηριοτήτων γενικού συμφέροντος, ορίζει τα εξής:

«§ 1. Απαλλάσσονται από τον φόρο οι υπηρεσίες που παρέχονται, στο πλαίσιο της ασκήσεως της συνήθους επαγγελματικής τους δραστηριότητας, από τα ακόλουθα πρόσωπα:

[...]

2° ιατρούς, οδοντιάτρους, φυσιοθεραπευτές, μαίες, νοσηλευτές και νοσηλεύτριες, περιθάλποντες και περιθάλπουσες, νοσοκόμους και νοσοκόμες για κατ' οίκον φροντίδα, μασέρ και μασέζ, των οποίων οι υπηρεσίες παροχής υγειονομικής περιθάλψεως περιλαμβάνονται στην οικεία ονοματολογία του συστήματος υποχρεωτικής ασφαλίσεως κατά της ασθενείας και της αναπηρίας·

§ 2. Απαλλάσσονται επίσης από τον φόρο:

1° οι παροχές υπηρεσιών και οι στενά συνδεδεμένες με αυτές παραδόσεις αγαθών οι οποίες πραγματοποιούνται, στο πλαίσιο της ασκήσεως της συνήθους δραστηριότητάς τους, από νοσηλευτικά και ψυχιατρικά ιδρύματα, κλινικές και ιατρικά κέντρα· οι μεταφορές ασθενών και τραυματιών από ειδικώς εξοπλισμένα προς τούτο μέσα μεταφοράς·

[...]

l° ter. οι παραδόσεις ανθρωπίνων οργάνων, ανθρώπινου αίματος και μητρικού γάλακτος·

[...]»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

10 Η N. De Fruytier ασκεί ως ελεύθερη επαγγελματίας δραστηριότητα μεταφοράς ανθρωπίνων οργάνων και βιολογικών δειγμάτων για λογαριασμό διαφόρων νοσηλευτικών ιδρυμάτων και ιατρικών εργαστηρίων.

11 Η βελγική φορολογική αρχή απαίτησε την καταβολή ΦΠΑ για τη δραστηριότητα την οποία ασκεί η N. De Fruytier.

12 Θεωρώντας ότι η δραστηριότητά της απαλλάσσεται από τον ΦΠΑ, η N. De Fruytier άσκησε ένδικη προσφυγή. Αρχικώς το tribunal de première instance de Namur (πρωτοδικείο της Namur), με απόφαση που εξέδωσε την 1η Ιουνίου 2006, και ακολούθως το cour d'appel de Liège (εφετείο της Λιέγης), με την από 26 Οκτωβρίου 2007 απόφασή του, δικαίωσαν την ενδιαφερομένη και διέταξαν την επιστροφή του αχρεωστήτως καταβληθέντος φόρου.

13 Με την απόφασή του, το cour d'appel de Liège έκρινε ότι η δραστηριότητα της μεταφοράς ανθρωπίνων οργάνων και βιολογικών δειγμάτων, την οποία ασκεί η N. De Fruytier, απαλλάσσεται από τον ΦΠΑ κατ' εφαρμογήν του άρθρου 44, παράγραφος 2, σημείο 1, του κώδικα ΦΠΑ, στηριζόμενο κατ' ουσία στην εξής συλλογιστική.

14 Κατά το βελγικό δίκαιο, απαγορεύεται η εμπορία ανθρωπίνων οργάνων και βιολογικών δειγμάτων. Επομένως, προς διασφάλιση της πρακτικής αποτελεσματικότητας

της διατάξεως του άρθρου 44, παράγραφος 2, σημείο 1, του κώδικα ΦΠΑ, η δραστηριότητα γενικού συμφέροντος στην οποία αναφέρεται η διάταξη αυτή, όσον αφορά τα ανθρώπινα όργανα και το ανθρώπινο αίμα και γάλα, δεν συνίσταται στην παράδοσή τους κατά την έννοια της «παραδόσεως αγαθού» όπως την ορίζει το άρθρο 10 του κώδικα ΦΠΑ, δεδομένου ότι μια τέτοια «παράδοση» αποκλείεται εξ ορισμού καθόσον την απαγορεύει ο νόμος. Συνεπώς, ο όρος «παράδοση», όπως χρησιμοποιείται στο άρθρο 44, παράγραφος 2, σημείο 1, του κώδικα ΦΠΑ, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι συνδέεται με την πράξη της κατά κυριολεξία παραδόσεως αγαθού, στην οποία ανταποκρίνονται οι υπηρεσίες που παρέχει η N. De Fruytier.

15 Το Βελγικό Δημόσιο άσκησε αναίρεση κατά της ως άνω αποφάσεως.

16 Προς στήριξη της αιτήσεως αναιρέσεως, ισχυρίζεται ότι ο όρος «παράδοση» που απαντά στο άρθρο 44, παράγραφος 2, σημείο 1, του κώδικα ΦΠΑ πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια του άρθρου 10 του κώδικα αυτού, δηλαδή ως κάθε πράξη μεταβιβάσεως ενσώματου αγαθού από ένα πρόσωπο σε ένα άλλο, το οποίο αποκτά την κυριότητά του ή το δικαίωμα να το διαθέτει ως κύριος. Κατόπιν τούτου, η δραστηριότητα την οποία ασκεί η N. De Fruytier, εφόσον δεν μπορεί να θεωρηθεί «παράδοση» κατά την έννοια του άρθρου 10 του κώδικα ΦΠΑ, αλλά συνιστά παροχή υπηρεσιών, δεν εμπίπτει στην απαλλαγή την οποία προβλέπει το άρθρο 44, παράγραφος 2, σημείο 1, του κώδικα ΦΠΑ.

17 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Cour de cassation αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Συνιστά η μεταφορά ανθρωπίνων οργάνων και βιολογικών δειγμάτων, που πραγματοποιείται από ελεύθερο επαγγελματία για νοσηλευτικά ιδρύματα και ιατρικά εργαστήρια, παράδοση ανθρωπίνων οργάνων, ανθρώπινου αίματος και γάλακτος, απαλλασσόμενη από τον [ΦΠΑ] βάσει του άρθρου 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο δ΄, της έκτης οδηγίας [...];»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

18 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσία να διευκρινιστεί αν το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο δ΄, της έκτης οδηγίας, το οποίο απαλλάσσει από τον ΦΠΑ «τις παραδόσεις ανθρωπίνων οργάνων, αίματος και γάλακτος», πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι έχει εφαρμογή επί δραστηριότητας μεταφοράς ανθρωπίνων οργάνων και βιολογικών δειγμάτων που πραγματοποιείται από ελεύθερο επαγγελματία για λογαριασμό νοσηλευτικών ιδρυμάτων και ιατρικών εργαστηρίων.

19 Πρέπει κατ' αρχάς να υπομνηστεί ότι η έκτη οδηγία προσδίδει στον ΦΠΑ ευρύτατο πεδίο εφαρμογής, στο οποίο εμπίπτουν όλες οι οικονομικές δραστηριότητες του παραγωγού, του εμπόρου ή του παρέχοντος υπηρεσίες. Εντούτοις, το άρθρο 13 της οδηγίας αυτής απαλλάσσει από τον ΦΠΑ ορισμένες δραστηριότητες γενικού συμφέροντος (βλ. αποφάσεις της 16ης Οκτωβρίου 2008, C-253/07, Canterbury Hockey Club και Canterbury Ladies Hockey Club, Συλλογή 2008, σ. I-7821, σκέψη 15, και της 28ης Ιανουαρίου 2010, C-473/08, Eulitz, Συλλογή 2010, σ. I-907, σκέψη 24).

20 Εξάλλου, κατά πάγια νομολογία, οι όροι που χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό των απαλλαγών του άρθρου 13 της έκτης οδηγίας πρέπει να ερμηνεύονται συσταλτικά, δεδομένου ότι οι απαλλαγές αυτές συνιστούν παρεκκλίσεις από τη γενική αρχή ότι ο ΦΠΑ εισπράττεται για κάθε παράδοση αγαθών και παροχή υπηρεσιών που πραγματοποιείται εξ επαχθούς αιτίας από υποκείμενο στον φόρο. Πάντως, η ερμηνεία των όρων αυτών πρέπει να είναι σύμφωνη με τους επιδιωκόμενους από τις εν λόγω απαλλαγές σκοπούς και να ανταποκρίνεται στις επιταγές της αρχής της φορολογικής ουδετερότητας, η οποία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του κοινού συστήματος ΦΠΑ. Συγκεκριμένα, αυτός ο κανόνας της συσταλτικής ερμηνείας δεν σημαίνει ότι οι όροι που χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό των απαλλαγών του άρθρου 13 πρέπει να ερμηνεύονται κατά τέτοιον τρόπο ώστε οι εν λόγω απαλλαγές να καθίστανται ανενεργές (βλ. αποφάσεις της 14ης Ιουνίου 2007, C-434/05, Horizon College, Συλλογή 2007, σ. I-4793, σκέψη 16, και C-445/05, Haderer, Συλλογή 2007, σ. I-4841, σκέψη 18 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, καθώς και απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2009, C-461/08, Don Bosco Onroerend Goed, Συλλογή 2009, σ. I-11079, σκέψη 25 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

21 Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, οι προβλεπόμενες από το άρθρο 13 της έκτης οδηγίας απαλλαγές συνιστούν αυτοτελείς έννοιες του δικαίου της Ένωσης που ως σκοπό έχουν την αποφυγή των αποκλίσεων κατά την εφαρμογή του συστήματος του ΦΠΑ από το ένα κράτος μέλος στο άλλο (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 1999, C-349/96, CPP, Συλλογή 1999, σ. I-973, σκέψη 15, προαναφερθείσα απόφαση Horizon College, σκέψη 15, και απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2009, C-242/08, Swiss Re Germany Holding, Συλλογή 2009, σ. I-10099, σκέψη 33). Κατά συνέπεια, το γράμμα μιας διατάξεως της έκτης οδηγίας, η οποία δεν περιέχει καμία ρητή παραπομπή στο δίκαιο των κρατών μελών για τον προσδιορισμό της έννοιας και του περιεχομένου της, πρέπει να τυγχάνει, κατά κανόνα, μίας αυτοτελούς και ενιαίας ερμηνείας σε ολόκληρη την Ένωση (βλ., σχετικώς, αποφάσεις της 27ης Νοεμβρίου 2003, C-497/01, Zita Modes, Συλλογή 2003, σ. I-14393, σκέψη 34, και της 21ης Απριλίου 2005, C-25/03, HE, Συλλογή 2005, σ. I-3123, σκέψη 63).

22 Από τις ανωτέρω σκέψεις συνάγεται ότι στον όρο «παράδοση αγαθού», στον οποίο παραπέμπει το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο δ΄, της έκτης οδηγίας σε σχέση με «παραδόσεις ανθρωπίνων οργάνων, αίματος και γάλακτος», πρέπει να δοθεί μία αυτοτελής και ενιαία ερμηνεία που θα προσιδιάζει στο δίκαιο της Ένωσης.

23 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά το άρθρο 5, παράγραφος 1, της έκτης οδηγίας, «[ω]ς “παράδοση αγαθού” θεωρείται η μεταβίβαση της εξουσίας να διαθέτει κανείς ενσώματο αγαθό ως κύριος» (βλ. απόφαση της 29ης Μαρτίου 2007, C-111/05, Aktiebolaget NN, Συλλογή 2007, σ. I-2697, σκέψη 31). Επιπλέον, από το άρθρο 6, παράγραφος 1, της έκτης οδηγίας προκύπτει ότι ο όρος «παροχή υπηρεσιών» καλύπτει κάθε πράξη η οποία δεν αποτελεί παράδοση αγαθού κατά την έννοια του άρθρου 5 της οδηγίας αυτής (βλ. απόφαση της 11ης Φεβρουαρίου 2010, C-88/09, Graphic Procédé, Συλλογή 2010, σ. I-1049, σκέψη 17).

24 Εξάλλου, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η έννοια της παραδόσεως αγαθού δεν αναφέρεται στη μεταβίβαση της κυριότητας υπό τις μορφές που προβλέπει το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο, αλλά περιλαμβάνει κάθε πράξη μεταβιβάσεως ενσώματου αγαθού από συμβαλλόμενο ο οποίος εξουσιοδοτεί τον αντισυμβαλλόμενό του να διαθέτει στην πράξη το εν λόγω αγαθό ως κύριος (βλ., σχετικώς, αποφάσεις της 8ης Φεβρουαρίου 1990, C-320/88, Shipping and Forwarding Enterprise Safe, Συλλογή 1990, σ. I-285, σκέψεις 7 και 8, της 4ης Οκτωβρίου 1995, C-291/92, Armbrecht, Συλλογή 1995, σ. I-2775, σκέψεις 13 και 14, και της 6ης Φεβρουαρίου 2003, C-185/01,

Auto Lease Holland, Συλλογή 2003, σ. I-1317, σκέψεις 32 και 33, καθώς και προαναφερθείσα απόφαση Aktiebolaget NN, σκέψη 32 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

25 Αν μια δραστηριότητα μεταφοράς ανθρωπίνων οργάνων και βιολογικών δειγμάτων, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, συνίσταται αποκλειστικώς και μόνο στην καθαυτή μετακίνηση, εκ μέρους του μεταφορέα, των οικείων προϊόντων από έναν τόπο σε έναν άλλο για λογαριασμό διαφόρων νοσηλευτικών ιδρυμάτων και ιατρικών εργαστηρίων, η δραστηριότητα αυτή δεν πρέπει μάλλον να εξομοιωθεί με «παράδοση αγαθού» κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 1, της έκτης οδηγίας, καθόσον δεν εξουσιοδοτείται ο αντισυμβαλλόμενος να διαθέτει στην πράξη τα οικεία προϊόντα ως αν είχε την κυριότητά τους.

26 Ως εκ τούτου, η δραστηριότητα αυτή δεν μπορεί να τύχει της απαλλαγής από τον ΦΠΑ, την οποία το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο δ΄, της έκτης οδηγίας προβλέπει για τις «παραδόσεις ανθρωπίνων οργάνων, αίματος και γάλακτος».

27 Συναφώς, μολονότι από την απόφαση περί παραπομπής καθίσταται σαφές ότι, στο Βέλγιο, τα ανθρώπινα όργανα και τα βιολογικά δείγματα δεν αποτελούν αντικείμενο εμπορίας και παρόλο που το άρθρο 21 της συμβάσεως για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας όσον αφορά τις εφαρμογές της βιολογίας και της ιατρικής: Σύμβαση για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη βιοϊατρική, που συνήφθη στο Οβιέδο στις 4 Απριλίου 1997, το οποίο φέρει τον τίτλο «Απαγόρευση οικονομικού οφέλους», ορίζει ότι το ανθρώπινο σώμα και τα μέρη του δεν πρέπει να αποτελούν, αυτά καθαυτά, πηγή οικονομικού οφέλους, εντούτοις τα ως άνω δύο στοιχεία δεν μπορούν να θεωρηθούν επαρκή για να στερήσουν οποιαδήποτε πρακτική αποτελεσματικότητα από το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο δ΄, της έκτης οδηγίας. Πράγματι, η ως άνω σύμβαση, η οποία, όπως προκύπτει από το άρθρο της 33, παράγραφος 1, είναι ανοικτή προς υπογραφή, μεταξύ άλλων, από τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης αφενός και από την Ευρωπαϊκή Ένωση αφετέρου, δεν έχει υπογραφεί από την Ένωση. Εξάλλου, όσον αφορά τα κράτη μέλη, δεν είναι παρά ελάχιστα περισσότερα από το ήμισυ του συνολικού τους αριθμού που έχουν επικυρώσει τη σύμβαση αυτή.

28 Επομένως, δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο, σε άλλα κράτη μέλη εκτός του Βασιλείου του Βελγίου, παρόμοιες πράξεις, και ιδίως εκείνες που αφορούν το μητρικό γάλα, να

θεωρούνται νόμιμες και, ως εκ τούτου, να μπορούν να τύχουν της απαλλαγής την οποία προβλέπει το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο δ΄, της έκτης οδηγίας.

29 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο δ΄, της έκτης οδηγίας, το οποίο απαλλάσσει από τον ΦΠΑ τις «παραδόσεις ανθρωπίνων οργάνων, αίματος και γάλακτος», πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν έχει εφαρμογή σε δραστηριότητα μεταφοράς ανθρωπίνων οργάνων και βιολογικών δειγμάτων που πραγματοποιείται από ελεύθερο επαγγελματία για λογαριασμό νοσηλευτικών ιδρυμάτων και ιατρικών εργαστηρίων.

Επί των δικαστικών εξόδων

30 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο δ΄, της έκτης οδηγίας 77/388/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1977, περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τους φόρους κύκλου εργασιών — Κοινό σύστημα φόρου προστιθεμένης αξίας: ομοιόμορφη φορολογική βάση, το οποίο απαλλάσσει από τον φόρο προστιθέμενης αξίας τις «παραδόσεις ανθρωπίνων οργάνων, αίματος και γάλακτος», πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν έχει εφαρμογή σε δραστηριότητα μεταφοράς ανθρωπίνων οργάνων και βιολογικών δειγμάτων που πραγματοποιείται από ελεύθερο επαγγελματία για λογαριασμό νοσηλευτικών ιδρυμάτων και ιατρικών εργαστηρίων.

(υπογραφές)